

Nők a tudományban: Tudományos pálya és gyermekvállalás

A termékenység és az iskolai végzettség összefüggései Magyarországon a 2000-es években
Makay Zsuzsanna PhD, tudományos főmunkatárs (Népességtudományi Kutatóintézet); *Szabó Laura PhD*, tudományos munkatárs (Népességtudományi Kutatóintézet)

A rendszerváltás előtt Magyarországon jellemzően még a „klasszikus”, ún. második demográfiai átmenet előtti termékenységi mintázat volt jellemző. A fiatalok viszonylag hamar megházasodtak, és utána vállaltak egy–három gyermeket. A rendszerváltás a gyermekvállalás társadalmi vonatkozásait is megváltoztatta és a termékenység további csökkenéséhez vezetett. A „rég” gyermekvállalási gyakorlat átalakulása mára többé-kevésbé befejeződött. Napjainkban termékenységi státuszdifferenciálódás zajlik: mind a termékenységi magatartás, mind a termékenység szintje tagoltabbá, státuszhoz (iskolai végzettséghez) kötöttebbé vált. Elemzésünk az elmúlt évtizedek teljeskörű népszámlálási adatainak segítségével a népesség iskolai végzettség szerinti összetételének változása és a befejezett termékenység közötti születési kohorsz szintű kapcsolatot vizsgálja mind országos, mind régiós szinten, az államszocializmus időszakától kezdve napjainkig. Célunk annak feltárása, hogy a megfigyelt termékenységi trendeket az oktatási struktúrában bekövetkezett változások vagy az oktatástól független termékenységi magatartás változása okozta-e, és ez a trend egységes-e Magyarországon régióiban.

Esélyegyenlőségi tervek és a gyermekvállalás. Adatok az agrár- és élettudományok területéről

Paksi Veronika PhD, tudományos munkatárs (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont; SZTE Szociológiai Tanszék); *Tardos Katalin PhD*, tudományos főmunkatárs (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont; International Business School)

Az előadás egyrészt bemutatja, hogy az agrár- és élettudományok területein milyen kihívásokkal szembesülnek az egyetemek, munkatársak és a hallgatók a gyerekvállalással kapcsolatosan. Másrészt egy most futó nemzetközi projekt (Horizon Europe AGRIGEP) keretében felvázolja, hogyan lehet a gyerekvállalást intézményi szinten hatékonyan támogatni egy jól megvalósított nemi esélyegyenlőségi terv segítségével.

Karrier és/vagy család? Tanult nők lehetőségei a 19–20. század fordulóján

Kéri Katalin, egyetemi tanár (Soproni Egyetem BPK; Selye János Egyetem TK)

Illeszkedve a nyugati világban zajló folyamatokhoz, támaszkodva az 1868-ban törvényi szinten előírt tankötelezettségre, a 19. század végére Magyarországon is kibontakozott a leányközépiskoláztatás, és az 1890-es évek közepétől elindult az első, 1900-ban érettségi vizsgát tett gimnáziumi lányosztály, és megnyitották a nők előtt a budapesti és a kolozsvári egyetem egyes szakjait. Az előadás – korabeli sajtócikkek, parlamenti viták, karikatúrák, statisztikai-demográfiai adatok és más források alapján – arról nyújt áttekintést, hogy a nők pedagógusi pályákon megjelenő, illetve a lánygimnáziumokban és egyetemi szakokon tanult első generációjának tagjairól hogyan gondolkodtak a kortársaik, és hogy a legelső tanult nők hogyan tudták összeegyeztetni a tanulást, a tudományos előmenetelt, a karrierépítést és a családalapítást, kik és hogyan segítették őket, milyen lehetőségeik nyíltak a sokoldalú kiteljesedésre.

A kutatói életpályákról szóló narratívák vizsgálata

Acsády Judit PhD, tudományos főmunkatárs (HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet)

Az előadás felidézi az ezredfordulón készült kutatás eredményeit, amelynek során többek között a hazai tudományos élet legelismertebb női kutatóival készültek mélyinterjúk. A beszámoló egyrészt áttekintést nyújt a kutatónők által elbeszélte pályaképek narratív elemzés eszközével kimutatható jellegzetességeiről, majd kitér a tudásszociológiai és kapcsolatháló elemzés szempontjai mentén a szövegen belüli feszültségekre, ellentmondásokra, valamint külön értelmezi a gyerekvállalás, a családi kontextus, a felmerülő támogatói körök kérdését.

**„Nem a sikerre hajtok, tudod? Inkább arra, hogy jól legyek, hogy megtaláljam a helyem.”
Kutatónők portréi Erdélyben – egy női magazin tudósinterjúinak tanulságai**

Gábor Csilla egyetemi tanár, az MTA külső tagja (BBTE Bölcsészettudományi Kar Magyar Irodalomtudományi Intézet)

A *Nőileg* című, Székelyudvarhelyen szerkesztett (éveken át papíralapú, az utóbbi időben online megjelenő) magazin a magyarországi *Nők Lapja* valamiféle unokatestvérének tekinthető: közéleti, kulturális, olykor politikai, családi, párkapcsolati stb. témákat vet fel és jár körül különféle sajtóműfajok keretében. *Tudós nők* felcímű interjúsorozatában az erdélyi magyar tudományos élet néhány nőtagját szólította meg. Előadásomban ezeket a beszélgetéseket elemzem. Szempontjaim: az interjúalanyok tudományterületi hovatartozása, az életpálya megjelenítésének, kihívásainak, prioritásainak sajátosságai, mindezzel összefüggésben a kérdező attitűdje.

A Fialat Kutatók Akadémiája 2018-as és 2021-es felméréseinek eredményei és a *Mother in Science* mozgalom bemutatása

Solymosi Katalin (ELTE TTK; Young Academy of Europe)

A Fialat Kutatók Akadémiájának (FKA) alapító tagjaként és társelnökeként részt vettem a szervezethez kapcsolódó 2018-as és 2021-es felmérések kiértékelésében, melyek a 45 év alatti hazai fiatal kutatók helyzetét elemezték. Mindkét felmérés rámutatott arra, hogy a gyermekvállalás lassítja a kutatói pályán való előrehaladást, különösen a nők esetében. Az előadásban a vonatkozó eredményeket, az FKA témával kapcsolatos aktivitását, valamint a globális *Mothers in Science* mozgalommal közösen a pályázati kiírók és intézményvezetők, döntéshozók számára írt javaslatcsomagunkat fogom bemutatni. Utóbbi számos példát hoz arra, hogy milyen módokon lehet támogatni a gyermeket vállaló kutatónőket pályájukon.